



INSTYTUT MEDYCYNY DOŚWIADCZALNEJ I KLINICZNEJ  
*im. Miroslawa Mossakowskiego* POLSKIEJ AKADEMII NAUK

prof dr hab. n.med. Andrzej Ziemba  
dyrektor ds. naukowych, kierownik Zakładu Fizjologii Stosowanej  
02-106 Warszawa, ul. A. Pawińskiego 5.  
tel.: 606 192 100, fax: 22 668 55 32 e-mail [ziemba@imdik.pan.pl](mailto:ziemba@imdik.pan.pl)



## **Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Tomasza Balcerka p.t.: „Studium empiryczne wiedzy o dopingu sportowców na przykładzie wybranych reprezentacji narodowych”**

### ***Przedmiot rozprawy i jego znaczenie naukowe***

Nie ulega najmniejszej wątpliwości, że doping jest największą skazą współczesnego sportu. Jest to zjawisko wielowymiarowe obejmujące aspekty zarówno moralno – etyczne, prawne i medyczne. U podstaw zwalczania nielegalnego wspomaganie możliwości wysiłkowych sportowców leży prowadzenie szeroko zakrojonych akcji uświadamiających zagrożenia spowodowane dopingiem. Aby jednak działania takie były skuteczne konieczne jest rozpoznanie wiedzy dotyczącej dopingu wśród sportowców. Temat podjęty w pracy doktorskiej przez mgra Tomasza Balcerka doskonale wpisuje się w rozpoznanie tego zagadnienia. Otrzymane przez Niego wyniki są unikatowym uzupełnieniem piśmiennictwa w naszym kraju i stanowiąc mogą cenne źródło opracowywania strategii walki z dopingiem.

### ***Charakterystyka i ocena strony formalnej pracy***

Przedstawiona do recenzji dysertacja ma układ typowy dla tego typu opracowań. Praca zawiera obszerny wstęp, który sam w sobie mógłby stanowić broszurę informacyjną dotyczącą dopingu. W tej części Autor omówił historię wspomaganie zdolności wysiłkowych a następnie uwarunkowania prawne dopingu, klasyfikację zabronionych środków, metod i manipulacji dopingujących. Osobna część wstępu poświęcona została wyłączeniom terapeutycznym oraz kontroli dopingowej jako podstawowej formie zwalczania dopingu. W tym ostatnim podrozdziale Autor opisał również strukturę, cele i działania Komisji do Zwalczania Dopingu w Sporcie. Rzadko spotyka się aby wstęp stanowił tak kompleksowe, obszerne i wyczerpujące omówienie tematu będącego przedmiotem rozprawy.

Zastosowana metoda badawcza sondażu diagnostycznego jest adekwatna do zrealizowania postawionych przez Doktoranta celów i zweryfikowania Jego hipotez. Kwestionariusz składa się z 36 punktów, które poza metryką mają charakter opisowy lub wyboru możliwych odpowiedzi. Sformułowania i dobór pytań kwestionariusza nie budzi wątpliwości.

Do opracowania wyników Doktorant wybrał 158 spośród 250 uczestników badań (na skutek niekompletnego wypełnienia ankiety).

Opis otrzymanych wyników jest czytelny i syntetyczny a zamieszczone ryciny i tabele powodują, że poruszanie się po tekście jest łatwe i atrakcyjne. Rozprawa zakończona jest dyskusją, na którą składa się głównie konfrontacja wyników własnych z analizą dotychczasowych badań dotyczących walki z dopingiem.

Bibliografia pracy wydaje się wyczerpywać poruszane zagadnienia. Rozprawa zaopatrzona została w aneks zawierający zastosowany w badaniach kwestionariusz,

### ***Cele rozprawy i zastosowane metody badawcze***

Podstawowym celem pracy było zbadanie stanu wiedzy, świadomości i ocena postaw wobec dopingu w sporcie u wybranych sportowców reprezentacji narodowych. Ambicją Doktoranta było między innymi określić główne motywacje stosowania dopingu i poziom świadomości sportowców dotyczących zagrożeń z tego wynikających. Zebrany materiał miałby w zamysle uświadamiać zawodnikom, trenerom i działaczom (o których Doktorant nie wspomina) zagrożenia wynikające z dopingu a w konsekwencji prowadzić do modyfikowania i rozwoju treści oraz metod edukacyjnych przez osoby współpracujące z zawodnikiem.

### ***Otrzymane wyniki***

Doktorant stwierdził, że większość badanych osób prawidłowo rozumie znaczenie słowa „doping” i odróżnia go od „wspomagania”. Dotyczy to zarówno kobiet jak i mężczyzn. Jak należało się spodziewać głównym motywem stosowania dopingu jest chęć poprawy wyniku i osiągnięcie zwycięstwa a dopiero w dalszej kolejności poprawa fizjologicznych i motorycznych mechanizmów zdolności do wysiłku. Znamienne jest, że ponad 90% respondentów ma świadomość negatywnych skutków dopingu i prawidłowo rozpoznaje jego zagrożenia zdrowotne. W większości respondenci wyrażali negatywne opinie dotyczące nielegalnego wspomaganie i pozytywny stosunek do konieczności prowadzenia kontroli antydopingowej. Zdecydowana większość badanych (92% respondentów) opowiada się przeciw stosowaniu dopingu w sporcie.

Na podstawie otrzymanych wyników doktorant sformułował 6 wniosków o charakterze ogólnym (zamieszczonych w streszczeniu);

1. Sportowcy reprezentują wysoki poziom wiedzy ogólnej sportowców o dopingiu i jego zagrożeniach.

2. W opinii sportowców w walce z dopingiem najważniejsza jest edukacja, kontrole antydopingowe i kary za jego stosowanie.
3. Badani sportowcy jednoznacznie uważają doping za zjawisko negatywne.
4. Sportowcy zdają sobie sprawę z zagrożeń stosowania dopingu.
5. W opinii respondentów rywalizacja sportowa nie skażona dopingiem zgodnie z zasadami uczciwego współzawodnictwa jest ciekawsza, nawet jeżeli brak nielegalnego wspomaganie prowadzi do pogorszenia osiągniętych wyników.

W ostatnim wniosku Doktorant postuluje stworzenie metod do opracowania materiałów edukacyjnych kierowanych do sportowców szczególnie narażonych na ryzyko utraty zdrowia.

### *Uwagi krytyczne.*

W opisie problemów i pytań badawczych, metod, technik i narzędzi badawczych doktorant niepotrzebnie opisuje różnorodne opisy definicje i wyjaśnienia (np. czym jest cel poznawczy, zewnętrzny, wewnętrzny itd.). Wymagania takie stawiane są pracom licencjackim i magisterskim, ale w pracy doktorskiej niepotrzebnie wydłużają tekst rozprawy. W zalewie bodźców informacyjnych należy dążyć do skracania tekstu: wystarczyłoby np. krótkie uzasadnienie zastosowanej metody.

Podstawowy cel postawiony przez doktoranta oceny stanu świadomości zawodników, jest wystarczający dla podjęcia tematu przedstawionej pracy. Mam jednak wrażenie, że inne cele mają charakter życzeniowy.

Otrzymane wyniki doktorant podsumował w 18 punktach, które nazwał błędnie wnioskami. Mylenie wyników z wnioskami jest powszechnym grzechem młodych badaczy. Wnioski są bowiem uogólnieniem otrzymanych wyników, a nie ich streszczeniem. Takie oczekiwane przez recenzenta sformułowania znajdują się dopiero w streszczeniu pracy i istotnie zostały opatrzone należnym im tytułem „wnioski”. Jest zatem możliwe, że zarzut mój jest niesłuszny, a opisywany „błąd” doktoranta sprowadza się jedynie do niezręczności redakcyjnych skutkujących umieszczeniem tej niezwykle ważnej części pracy w niewłaściwym miejscu.

W dyskusji Doktorant z wirtuozerią skonfrontował swoje wyniki z piśmiennictwem światowym. Jednak po lekturze pracy poczułem pewien niedosyt. Związany jest on ze względnie pozytywnym obrazem świadomości sportowców dotyczącym dopingu, którego jednak doktorant nie stara się wytłumaczyć. Istnieje bowiem sprzeczność w prezentowanych przez respondentów opiniach a istnieniem zjawiska dopingu. Czy zatem mamy do czynienia z „podwójną moralnością” osób uprawiających sport, czy też zjawisko stosowania dopingu jest na tyle marginalne, że „umknęło” stosowanemu narzędziu badawczym.

Dostrzegam również pewną sprzeczność pomiędzy szczytnym założeniem pracy jakim było poznanie opinii sportowców na temat dopingu w celu opracowania podstaw szkoleń i kampanii uświadamiających a wysokim stanem świadomości stwierdzonym przez Doktoranta. Rodzi to zatem pytanie – po co szkolenia skoro jest nieźle.

Z całą mocą pragnę podkreślić, że moje uwagi mają charakter polemiczny i mają na celu sprowokowania dyskusji, a nie krytykę Doktoranta. Tym bardziej, że uwagi te w najmniejszym stopniu nie umniejszają mojej bardzo wysokiej oceny przedstawionej pracy.

### ***Mniej istotne uwagi***

Niezręczne jest sformułowanie zawarte w 5 wniosku rozprawy znajdującym się w streszczeniu, mówiące o „zażywaniu dopingu”, - należałoby raczej użyć twierdzenia o „stosowaniu dopingu”. Również dalsza część tego wniosku przy pierwszym czytaniu jest niejasna (chodzi o twierdzenie:”... zgodnie z regułami fair play, lecz na niższym poziomie”)

### ***Podsumowanie***

Przedstawiona do recenzji praca niewątpliwie stanowi bardzo cenne uzupełnienie naszej wiedzy o poglądach i opiniach sportowców dotyczących dopingu. Oceniam ją bardzo wysoko. Doktorant ukazuje bowiem pewien „ukryty” obszar mentalności sportowców. Nielegalne wspomaganie jest bowiem najbardziej skrywaną stroną rywalizacji sportowej. Opracowanie jest na tyle obszerne i rzetelnie przedstawione, że rodzi moje silne podejrzenie, że Doktorant jest pasjonatem podjętego tematu. Nie budzi to zdziwienia, ze względu na fakt, że praca pochodzi z ośrodka o znakomitych tradycjach dotyczących tego tematu.

### ***Wniosek końcowy***

Zdaniem recenzenta przedstawiona do oceny rozprawa doktorska spełnia warunki określone w art. 13 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 z późn. zm.) stawiane rozprawom doktorskim. Wnoszę zatem do Wysokiej Rady Naukowej Wydziału mgra Tomasza Balcerka do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Biorąc pod uwagę, unikatowość podjętego tematu i jego staranne opracowanie składam również wniosek do Wysokiej Rady o wyróżnienie przedstawionej pracy.

Warszawa, dnia 9 marca 2016 rok

